

AU VALORILE EDUCAȚIEI CONTEMPORANE ȘI PLURALISMUL RELIGIOS VIITOR ÎN PEISAJUL INDIVIDUALISMULUI ȘI EXTREMISMULUI COTIDIAN?

Pr. Drd. Tiberiu Nicolae TEGLAȘ

*Parohia Reformată Teiuș, Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea 1 Decembrie 1918 din Alba Iulia
tiberiu.teglas@uab.ro*

ABSTRACT: Do contemporary educational values and religious pluralism have a future in the landscape of everyday individualism and extremism?

This article represents a brief analysis of the expressions *contemporary educational values*, *religious pluralism*, *individualism*, *everyday extremism*, together with our personal views on them, at the end to conclude how we see the interaction of the situation described by the conference theme, and whether some values and the pluralism can exist in the long term in an environment characterized by individualism and extremism.

Keywords: *educational values, religious pluralism, individualism, everyday extremism.*

Introducere

Idealul educațional și în subsidiar valorile educației au constituit de-a lungul timpului linii directoare în baza cărora s-au structurat activitățile educaționale. Aceste valori nu sunt însă de natură statică; schimbările de paradigmă socială le mențin într-o continuă dinamică. Nu regăsim același set de valori la nivelul fiecărei societăți, nici în cadrul aceleiași societăți între diferite grupuri.

Se face delimitare între valori biologice, economice, estetice, morale, religioase, sau conform unei alte categorisiri putem distinge între categorii de valori ca: adevărul, binele, frumosul, și exemplele ar putea continua.¹

¹ Pentru detalii a se vedea Ioan Scheau, *Rolul valorilor în educație*, https://fto.ro/alta-rul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/07/2016_1_28.-Scheau-503-511.pdf. (accesat la data de 12.10.2024).

Valorile pe care este centrată educația², alături de valorile religioase definesc viața cotidiană și chiar structura socială și spirituală ale viitoarelor generații.

Valorile educației actuale și pluralismul religios sunt conținutul care se manifestă în contemporaneitate în peisajul individualismului cotidian și în cel al extremismului cotidian. Individualismul și extremismul cotidian însă au anumite cauze. Aceste cauze le-au dezvoltat, astfel cadrul definit de confluența acestora este acel cadru în care se manifestă valorile educației actuale și pluralismul religios.

Dorim să supunem unei scurte analize aceste patru noțiuni, urmând a ne exprima și opinia privitor la acestea.

Valorile educației actuale

Există păreri multiple privitor la acele elemente care pot fi definite ca și valori ale educației contemporane. În principiu acestea pot fi definite ca valori în sensul de “proprietate a ceea ce este bun, dezirabil și important”³. Există diferite păreri și multiple clasificări ale valorilor.

În Legea învățământului preuniversitar 198/2023⁴ sunt enumerate structurat, alături de unele explicații valorile care stau la baza sistemului de învățământ preuniversitar. Această lege Redăm integral art. 2: “Sistemul de învățământ preuniversitar are la bază următoarele valori:

- a) colaborarea - dezvoltarea parteneriatelor educaționale cu familia, comunitatea, mediul universitar, cu mediul de afaceri, în vederea parcurgerii traseului educațional de către beneficiarul primar;
- b) diversitatea - respectarea și valorizarea diferitelor perspective culturale, etnice, religioase, a sensibilității și a empatiei, alături de întărirea și pozitivarea imaginii de sine individuale și colective;
- c) excelența - atingerea celui mai înalt potențial în educația și formarea profesională care vizează domeniile de competențe ale elevului, competența profesională a personalului didactic de predare/personalului de conducere, de îndrumare și control din învățământ;

2 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Valences of Education”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.

3 <https://dexonline.ro/definitie/valoare>, (accesat la 12.10.2024).

4 Publicat în M.Of. 613 din 2023.07.05.

- d) echitatea - respectarea dreptului fiecărui beneficiar primar de a avea șanse egale de acces, de participare la educație și de atingere a potențialului său optim, asigurarea accesului și participării la educație a tuturor copiilor, indiferent de caracteristicile, dezavantajele sau dificultățile acestora și în acord cu nevoile individuale sau cu nivelul de sprijin necesar;
- e) incluziunea - asigurarea accesului și participării la educație a tuturor copiilor, indiferent de caracteristicile, dezavantajele sau dificultățile acestora și în acord cu nevoile individuale sau cu nivelul de sprijin necesar;
- f) integritatea - asigurarea de repere valorice în educație: onestitate, responsabilitate, atitudine etică;
- g) profesionalismul - menținerea de standarde ridicate atât în furnizarea actului educațional pentru beneficiarii primari ai sistemului de învățământ preuniversitar, cât și în formarea inițială și continuă a personalului din învățământul preuniversitar;
- h) respectul - adoptarea unor atitudini și comportamente de relaționare adecvate și pozitive față de toate persoanele implicate în procesul educațional, față de instituții, mediul înconjurător și societate în ansamblu;
- i) responsabilitatea - asumarea conștientă a îndatoririlor pentru comportamentul și acțiunile proprii, la nivelul tuturor actorilor implicați în procesul educațional.

Sunt valori dezirabile și totodată tangibile într-o societate democratică. Comparativ cu valorile educației care guvernau activitățile educative de-a lungul timpului⁵, sau chiar mai mult, dacă luăm ca și termen de comparație și alte teritorii, într-adevăr putem vorbi de evoluție în acest sens. Unele dintre aceste valori s-au regăsit la nivelul societății românești mult mai pregnant cu câteva decenii în urmă, însă din păcate unele dintre acestea devin un simplu deziderat, punându-se accent doar pe drepturi, fără a se pune și pe obligații. Fără asumarea unor obligații nu vom putea realiza aceste valori.⁶ Astfel, în mod paradox, chiar dacă există mai multe posibili-

5 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Aspects of Biblical Philosophy on the Development of World Civilizations", *Scientia Moralitas. International Journal of Multidisciplinary Research* 8 (2023), nr.1, pp. 62-79.

6 Samuel Bălc, „Omul integru: Între libertatea conștiinței și o libertate responsabilă”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Vol.8, Nr.1, 2020, pp.568-580.

tăți, cunoștințe, acces la informație și mijloace tehnice pentru a realiza mult mai ușor unele dintre aceste valori, din păcate se observă contrariul.

Chiar dacă tendința vestică este ca procesul educațional⁷ să se realizeze prin colaborarea componentei sociale (școală), religioase și familiale, adesea observăm că acestea nu promovează același set de valori, astfel dezi-deratul devine mai greu de atins.

Pluralismul religios

Ne sunt familiare expresii ca: *pluralism religios*, *pluralism social*, *pluralism politic*, *pluralism cultural* etc. Toate au un caracter de normalitate în societatea conemporană.

Una dintre definițiile pluralismului religios este următoarea: “o atitudine sau o politică cu privire la diversitatea sistemelor de credințe religioase ce coexistă într-o societate”⁸ În funcție de gradul de toleranță sau viziunea privitor la celelalte religii, decât aceea pe care o împărtășește individul/ societatea respectivă definițiile pot diferi. În viziunea noastră, pluralismul religios include acceptarea faptului că obiectul credinței, sau modul de manifestare nu este același pentru toți credincioșii. Pluralismul religios nu are caracter de noutate, în sensul că numeroase religii au coexistat și cu milenii în urmă, însă spre deosebire de perioada contemporană, în blocuri mai izolate unele de celelalte. Au existat interacțiuni, influențe și sincretism preponderent în contextul războaielor și al cuceririlor, însă interacțiunea nu a avut anvergura de azi. Chiar mai mult, au existat teritorii mai mult sau mai puțin compacte din punct de vedere religios. Migrațiile și globalizarea⁹ din ultimele decenii au facilitat conviețuirea adeptilor diferitor religii, și de asemenea coabitarea dintre aceștia și cei care nu doresc să aibă de-a face cu nicio religie/confesiune.

Pluralismul religios în sensul de acceptare a coexistenței mai multor religii, de toleranță a mai multor confesiuni pierde teren. Nu doar în

7 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

8 https://ro.wikipedia.org/wiki/Pluralism_religios (accesat la data de 13.10.2024).

9 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Globalization and its effect on religion”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (eds.), Les Arcs, France, Iarsic, vol.1, nr. 1, 2014, pp.532-541.

ceea ce privește interacțiunea dintre adepții anumitor religii diferite, ci chiar în cadrul creștinismului. Chiar dacă printre valorile anterior enumerate regăsim diversitatea, incluziunea, respectul, în ceea ce privește componenta religioasă vedem mai degrabă o atitudine de detașare, de excludere a ceea ce este diferit. Anumite confesiuni istorice se delimitează de celelalte, dialogul rămânând la nivel formal, sau nici la acela. În ceea ce privește interacțiunea cu alte religii, uneori adepți ai acestora își verbalizează nemulțumirea, privitor la ceea ce găsesc în alte țări în care emigrează, dar uneori Europa dorește să fie atât de corectă politic, încât renunță de bună-voie la exteriorizarea propriei credințe, la propriile tradiții pentru a nu îi ofensa pe cei de altă religie. La polul opus găsim situația extrem de bine zugrăvită de următorul citat: "Pluralismul religios, cu amploarea pe care a luat-o în urma emigrărilor din ultimii ani, creează de multe ori dificultăți reprezentanților religiilor tradiționale, care sunt puși în situația de a se accepta. Problema care se pune este până unde poate înainta această acceptare. Principala reticență care plutește asupra acestei situații vizează în fond amestecurile doctrinare, care reprezintă un risc pe care nu și-l asumă nici una dintre religiile respective."¹⁰

Considerăm că pluralismul religios prin definiție este de natură tolerantă (nu doar unilaterală). Dacă se încearcă eliminarea și reprimarea a tot ceea ce nu corespunde propriei viziuni, se ajunge în situația unei uniformizări caracterizate de pierderea identității și a anumitor tradiții ca urmare a neexteriorizării. Libertatea religioasă proiectează ideea de pluralism religios, elementar într-o societate democratică.¹¹

Valorile și pluralismul religios însă nu se desfășoară într-un mediu steril, ci într-un mediu dinamic, care în contemporaneitate este marcat de individualism și într-o oarecare măsură și de extremism.¹²

10 Dina Bacari, *Pluralismul religios în lumea postmodernă*, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/P-350-355.pdf. (accesat la data de 12.10.2024).

11 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Freedom of Religion, Always a Hot Issue", *Jurnalul Libertății de Conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat, (eds.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2017, pp.545-550.

12 Cristian-Vasile Petcu, "Cadru juridic al dialogului ecumenic creștin" („The legal framework of Christian ecumenical dialogue”), în volumul Simpozionului Internațional "Itinerario e il contenuto del formare ecumenico-studi ecumenici - Venetia", Istituto di studi ecumenici S. Bernardino, Veneția, 2008, pp. 422 – 450.

Peisajul individualismului cotidian

Expresia aceasta este sugestivă, în sensul că actualmente se prioritizează individualismul. Pandemia a facilitat acest proces, și chiar dacă inițial se opina că pandemia ne va face mai buni și mai deschiși, mai receptivi la nevoile semenilor noștri, efectul a fost tocmai opus. Evoluția tehnologică și realitatea virtuală (rețele de socializare etc.) au augmentat individualismul în defavoarea relațiilor interumane reale, în care se ajunge la cunoașterea și acceptarea faptului că celălalt este diferit sau poate fi diferit inclusiv din punct de vedere religios. În acest peisaj este mult mai dificil a cultiva respectul pentru diversitate, înțelegerea acesteia și toleranța, deoarece adepții individualismului urmăresc realizarea obiectivelor personale, adesea alte exteriorizări fiind considerate deranjante. Din punct de vedere creștin individualismul nu este calea potrivită, deoarece creștinismul este o religie altruistă, centrată și pe nevoile aproapelui, pe interacțiunea cu apropiele, evident pe lângă relația cu Dumnezeu. Omul fiind o ființă socială, nu își poate găsi menirea și fericirea în individualism. Pe de altă parte individualismul nu este în concordanță nici cu cristocentrismul creștin. Nu voința omului trebuie să constituie dezideratul suprem, ci realizarea voinței lui Dumnezeu.

Peisajul extremismului cotidian

Individualismul (dar nu este singura cauză) dacă nu se manifestă în nepăsare față de ceea ce este diferit, poate conduce relativ unor la dorința de suprimare a ceea ce este diferit. Cotidianul este caracterizat și de extremism pe anumite paliere, evident și pe cel religios. Extremismul poate fi definit ca "Atitudine, a unor curente, mișcări, persoane politice care, pe baza unor opinii, idei, păreri exagerate, unilaterale, extreme, urmăresc prin măsuri violente sau radicale să impună programul lor."¹³ Formulând mai concis putem spune că extremismul constă în respingerea regulilor societății în care se materializează.¹⁴ Extremismul are mai multe modalități de manifestare, de la manifestări de natură verbală până la manifestări de natură violentă, distructivă.

13 <https://dexonline.ro/definitie/extremism> (accesat la 12.10.2024).

14 Andrei Neagu, Andrei Pruteanu, *Ce este extremismul?*, <https://intelligence.sri.ro/ce-este-extremismul/>, (accesat la 15.10.2024).

Concluzii

Considerăm că este normal să existe o anumită evoluție în ceea ce privește includerea anumitor valori noi în setul de valori contemporane, dacă este necesar ca urmare a evoluției unei societăți. Însă opinăm că trebuie să existe un set de valori care să ofere o anumită stabilitate și perspectivă. Valorile prin definiție nu pot fi destructive și violente, astfel e nevoie de valori care să nu prejudicieze nici aproapele. Creștinismul posedă acele valori care corespund acestui deziderat, astfel poate fi etalon în acest sens. Extremismul și individualismul nu pot fi teren fertil pentru realizarea valorilor ca diversitatea, incluziunea, colaborarea sau pentru manifestarea pluralismului religios. Evident societatea de azi ne arată că valorile și pluralismul deocamdată există în acest mediu caracterizat și de individualism și extremism.¹⁵ Încă dacă aceste din urmă atribute iau amploare valorile enunțate și pluralismul religios nu vor reprezenta decât, în cel mai bun caz, deziderate.

Bibliografie:

- BĂLC Samuie, „Omul integru: Între libertatea conștiinței și o libertate responsabilă”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Vol. 8, Nr.1, 2020, pp.568-580.
- MARIN, Marilena, „Human Rights Between Abuse And Non-Discrimination”, în *Managementul Intercultural*, Vol. XVI, 2014, pp. 209-213.
- PETCU, Cristian-Vasile, „Cadrul juridic al dialogului ecumenic creștin” („The legal framework of Christian ecumenical dialogue”), în volumul *Simpozionului Internațional ”Itinerario e il contenuto del formare ecumenico-studi ecumenici - Venetia”*, Istituto di studi ecumenici S. Bernardino, Veneția, 2008, pp. 422 – 450.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Aspects of Biblical Philosophy on the Development of World Civilizations”, *Scientia Moralitas. International Journal of Multidisciplinary Research* 8 (2023), nr. 1, pp. 62-79.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

15 Marilena Marin, „Human Rights Between Abuse And Non-Discrimination”, în *Managementul Intercultural*, Vol. XVI, 2014, pp. 209-213.

- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Freedom of Religion, Always a Hot Issue", *Jurnalul Libertății de Conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat, (eds.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2017, pp.545-550.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Globalization and its effect on religion", în *Jurnalul Libertății de Conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, Mihaela Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (eds.), Les Arcs, France, Iarsic, vol.1, nr. 1, 2014, pp.532-541.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Valences of Education", în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.

Webografie:

- BACARI, Dina, *Pluralismul religios în lumea postmodernă*, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/P-350-355.pdf. (accesat la data de 12.10.2024).
- NEAGU, Andrei; PRUTEANU, Andrei, *Ce este extremismul?*, <https://intelligence.sri.ro/ce-este-extremismul/>, (accesat la 15.10.2024).
- SCHEAU, Ioan, *Rolul valorilor în educație*, https://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/07/2016_1_28.-Scheau-503-511.pdf, (accesat la data de 12.10.2024).
- <https://dexonline.ro/definitie/valoare>, (accesat la 12.10.2024).
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Pluralism_religios, (accesat la data de 13.10.2024).
- <https://dexonline.ro/definitie/extremism>, (accesat la data de 13.10.2024).